

Izhaja v Trstu vsak
= petek popoldne =
Uredništvo in upravnništvo
ulica Boschetto št. 5. II. nad.
= Telefon št. 1570 =

Delavski List

Posamezna številka
= 6 vin. =
Inserati po dogovoru.
Naročnina za celo leto
4.20 K., pol leta 2.10 K.,
četrt leta 1.05 K. - Ino-
zemstvo več poština.

Glasi slovenskih socialistov na Primorskem.

Klerikalni razkol na Goriškem.

(Dalje in konec).

«Izkušeni in previdni» dr. Anton Gregorčič je izgubil ob otvoritvi deželnega zbora glavo, kar ni nič posebnega. Pozabil je, da tiči njegova moč le na opori vsega duhovstva, kakor je duhovstvo pozabilo, da je proti združeni agrarni in napredni stranki treba združiti vse druge nasprotna frakcije. Dr. Anton Gregorčičeva, kakor tudi pristna klerikalna stranka izpustili ste izpred oči nastop goriškega nadškofa, ki je javno obsodil družitev klerikalcev z liberalci in izrazil željo po delovanju ene skupne krščanske stranke, italijansko-slovenske. Dr. Anton Gregorčič v boju za svojo pozicijo in zastopniki prave klerikalne stranke, v želji priti do one moči, kakor klerikalna stranka na Kranjskem, ni spoznal pomena škofove želje. Združitev obeh klerikalnih klubov v deželnem zboru ne pomeni nič drugega nego vzdrževanje prejšnje pozicije. Združeni klerikalni klub slovensko-furlanski bi se izvolil iz kmečke skupine enega furlanskega odbornika, tako bi bilo po navadnem potu ugojeno stremljenju furlanske klerikalne stranke. Kot naravna posledica pozicije strank v deželnem zboru pa bi potem nastala ona tiha zveza med drjem Pajerjem in njegovo stranko in drjem Gregorčičem z njegovo frakcijo. Tudi furlanska klerikalna frakcija bi ne imela potem več povoda nastopiti proti drju. Pajerju. Dr. Pajerjeva večina dala bi dr. Gregorčiču na to enega odbornika iz cele zbornice. Osigurana bi bila potem tudi izvolitev 2. italijanskih liberalcev v deželni odbor, ali pa so morali agrarno-napredni poslanci nastopiti pot obstrukcije. S tem, da bi bila osigurana dva klerikalna odbornika, en furlanski in en slovenski, bi bila njih pozicija zavarovana, in krivda, da sta v deželnem odboru še dva liberalna Italijana odbornika, bi se dalo brez drugega navaliti na Gabrščka in njegovo kompanijo. Odločno večino v deželnem zboru pa bi imeli dr. Pajer in klerikalni klub ter bi dr. Anton Gregorčič in Faidutti vsak za svojo stranko izposlovala vse tiste male in velike koristi, ki jih potrebuje za vzdrževanje svojih strank in svojih pozicij. Deveterim agrarno-naprednim poslancem slovenske stranke pa ne bi preostajalo drugega nego divja obstrukcija. Torej ves odij, ki pada na dr. Gregorčičevo stranko pred ljudstvom, bi padal na napredno stranko. To in nič drugega ne pomeni želja škofova!

Težko da bo vlada razpustila deželni zbor, kajti imela bo osigurano mirno delovanje v deželnem odboru in pri grozni zadolženosti goriške dežele in preobložitvi z davki bi nadaljevanje sedanjega deželnega odbora brez zbora celo pomenilo neko konsolidiranje deželnih financ. Tako stališče je bila vlada svoj čas že zavzela. Tako

Socialni pomen spolnih bolezni in kako se jih moremo braniti.

Vse kulturne države so se spravile resno na delo, da bi preprečile razširjenje spolnih bolezni, ki je zavzelo ogromne dimenzije. Odlični zdravniki in kompetentni državni faktorji sklepajo tozadevne zveze, katerih namen je bojevati se zoper in braniti ljudstvo pred to nevarno epidemijo, posledice katere ne učinkujejo samo na posameznike, temveč na družbo sploh. Boj zoper spolne bolezni je postal nekaka dolžnost vseh, ki pojmujejo njune socialne nevarnosti. Zlasti pa čutijo to dolžnost zdravniki in državniki, kakor tudi vsi oni faktorji od katerih je odvisen splošni razvoj socialnega blagostanja.

Klic, ki je združil vse kompetentne faktorje v bojne vrste zoper to nevarno nalezljivo bolezen, je izšel iz mednarodnega kongresa zoper spolne bolezni, ki se je vršil v Bruselju leta 1899. Že v letu 1902. se je ustanovilo na Nemškem, pod

bi bili prišli klerikalci eni in drugi do celih šest let časa se reorganizirati in vršiti agitacijo med ljudstvom.

Zato je tudi razkol med slovensko klerikalno stranko le gola komedija in gotovo je, da se vihar v kupi vode kmalu poleže in da plača račun napredna stranka.

Gotovo pa je, da je goriško prebivalstvo po intenzivnem političnem agitatornem delu od leta 1899 naprej in tudi po svojem ekonomičnem položaju prišlo do tega razvoja, da se posebno mali posestnik samostojno upre zlorabi politične moči klerikalne in napredne struje. Mali posestnik na Goriškem lahko z ogorčenostjo očita drju. Gregorčiču in njegovi stranki najpogubnejše gospodarstvo na škodo slovenskega dela dežele v deželnem zboru. Lahko pa tudi očita morda še pogubnejšo zlorabo narodnega dela in narodnih zavodov od strani Andreja Gabrščka in njegove družbe. Mali posestnik goriški mora uvideti, da je takozvano agrarno gibanje zašlo na kriva pota da so poslanci-veleposestniki kmečkega stanu pač le privesek liberalne stranke in da bodo vsi poslanci le privesek brezobzirnemu Andreju Gabrščku. Da to goriško ljudstvo izprevidi, v tem leži edina možnost saniranja političnega in ekonomičnega življenja na Goriškem. In spoznanje, da je razkol med klerikalno stranko po komediji v deželnem zboru nova komedija izven deželnega zbora odpre končno oči onemu življenju na Goriškem, ki tvori edino premoč v deželi. Četudi danes voditelji agrarne in napredne stranke vsled entuziazma navideznih njih uspehov po nerodnosti drja. Antona Gregorčiča mislijo, da so končno obvladali položaj v deželi, kaže marsikatero znamenje, da ljudstvo samo, po demokratični organizaciji napravi konec političnim komedijam.

O ti goriška kmečka para, zakaj ne bi imela malce zabave po komedijah v deželnem zboru in izven deželnega zbora, ko celo leto s težkim svojim delom nabiraš davke deželne in narodne, da se more komedija z njimi vršiti! Saj celo leto delaš in čakaš jeseni, da ti prinese obilen sad. In kadar ti odnese dobiček tvojega dela ali že krščen ali nekrščen žid, se pač odškoduješ po zabavah na shodih, da poslušáš liberalne voditelje v znamenju svobode in klerikalne v znamenju vere, ter se ob enem zgrižaš nad brezbožnimi socialnimi demokrati! Malo politične pijanosti, pa je dobro, in prespiš vse socialno in gospodarsko gorje! Potem pa hajdi zopet, pikon v roki, da še kaj zaslužiš za izborna zabavo, ki te gotovo zopet že čaka!

Dr. Henrik Tuma.

Delavci! Sodrug! Somišljeniki!

Naročajte „Delavski List“ in širite

protektoratom nemškega učnega ministrstva, društvo zoper spolne bolezni. Svoje plodno delovanje nadaljuje to društvo še vedno in z vedno lepšimi uspehi s prirejanjem predavanj in izdajanjem pručljivih brošuric. Tudi na Dunaju so se zdravniki združili v to svrhu v poseben odbor.

Spolne bolezni so bile poznane še v najstarejših časih. Že v bibliji (V. knjiga Mose-a in Samuela) se pripoveduje o spolnih boleznih. V 15. stoletju je nastopila v Napelju enaka epidemija, katere se je nalezlo največ vojaštvo Karla VIII. Od tod so pa vojaki zanesli to epidemijo na vse strani. Razširila se je po Francoskem, Španskem in po vseh nemških kronovinah in zadela je vse kroge prebivalstva.

Dolgo časa se ni vedelo iz česa obstoje spolne bolezni. Znanstveno jih je označil šele Ricord v letu 1830. Razdelil je spolne bolezni v tri različne forme in sicer 1. kapavica, (Tripper — blenorea) 2. mehki čankar (ulcera molle) in 3. sramna kuga (Sifilis — trdi čankar, ulcera dura). Vse te tri bolezni so nalezljive ker jih povzro-

Zaradi računov.

Zgodilo se je namreč nekaj navadnega in nekaj nenavadnega. Slovenski narodnjaki so imeli dne 25. pretečenega meseca javen shod in dr. Rybař je govoril. To je nekaj popolnoma navadna reč, ki se pripeti v Trstu vsako toliko časa in še ob posebnih prilikah. Kakor slavljenje godov in posebnih obletnic. Toda kakor godovi, tako nimajo niti shodi slovenskih narodnjakov za ljudi, ki mislijo na svojo nalogo, nobenega pomena. Kakor še mnogokedo, tako goji tudi dr. Otokar Rybař narodne interese. Vsi pametni ljudje pa vedo, da uporablja polovico svojih zmožnosti, da slepari samega sebe, drugo polovico pa zato, da to sleparijo opravičuje. To je delal tudi na omenjenem shodu. Tudi kakor po navadi, je „Edinost“ Rybařev govor objavila in pri tem — vedno po navadi — pokvarila.

Do tu je tedaj vse navadno in mi ne bi bili o tem shodu ničesar pisali, da se ni zgodilo tudi nekaj nenavadnega. Italijanski „Piccolo“ je hotel namreč pokazati javnosti, da zna čitati tudi slovensko. Prečital je namreč v „Edinosti“ govor dr. Rybařa, posnel iz njega glavne točke in jih potem objavil, — seveda v italijanskem jeziku. K govoru je podal „Piccolo“ tudi svoj komentar in komentiral je za govor tudi naš „Lavoratore“. Govor dr. Rybařa je postal tako skoraj svetoven. To je na vsak način nekaj nenavadnega. Toda, ker ne bi hoteli, da bi ljudje mislili o nas to, kar nismo in ker nečemo, da bi Slovenci čitali v Rybařevem govoru to česar v njem ni, smo sklenili pobaviti se nekoliko s tem govorom. Sicer je pa rekel dr. Rybař, da bomo morali mi socialni demokrati računati pri prihodnjih deželnozborskih volitvah z njimi, t. j. s slovenskimi narodnjaki; in mi uporabimo ta slučaj, da obračunamo z njimi nekoliko že sedaj. Ampak bi pa že sedaj priporočali dr. Rybařu, da spravi tiste račune, o katerih je govoril v žep, kajti prepričan naj bode, da jih mi ne bomo poravnali.

Na tem shodu je govoril dr. Rybař o prihodnjih volitvah v deželni zbor, odnosno, mestni svet tržaški, ki se bodo vršile okoli meseca marča leta 1909. Pri teh volitvah bodo tedaj postavili slovenski narodnjaki svoje kandidate tudi v mestu. Mi nimamo proti temu seveda ničesar. Vsak ima pravico kandidirati, posebno pa še slovenski narodnjaki, ki imajo v svojih vrstah mnogo takih, ki komaj čakajo, da se jih na kak način spravi v kak javni zastop. Drugače bi se pa dalo razpravljati o koristi takih kandidatur. Namen slovenskih narodnjakov je, iz Rybařevega govora, očiten. Oni hočejo na vsak način in s vsemi sredstvi škodovati socialni demokraciji. Seveda je to njih namen in precej neopravičen in protinaroden namen. Mi pa vemo, da tržaški Slovenci niso tako neumni, kakor

mislijo slovenski narodnjaki. Kdor pri prihodnjih deželnozborskih volitvah ne bo glasoval za kandidate, ki jih postavi socialnodemokratična stranka, ta bo koristil italijanskim narodnjakom. Sicer je pa naravnost sramota za slovenske narodnjake, da silijo ljudstvo, da bi glasovalo zanje in da bi potem s temi glasovi delali kravjo kupčijo.

Dr. Rybař je namreč rekel, da ako pride do ožjih volitev med nami in italijanskimi narodnjaki, da bo ena izmed teh strank prisiljena paktirati z njimi. Torej je dr. Rybař pripravljen paktirati tudi z italijanskimi narodnjaki. In če pride do takih ožjih volitev, in če bo hotel dr. Rybař paktirati s kako stranko, potem bo prav gotovo moral paktirati z italijanskimi nacionalci. Gospod Rybař naj bo le prepričan, da zna biti socialna demokracija, ako zamore pri kakih volitvah odločevati, vedno na svojem mestu. Za svoje glasove ne zahteva od najnaprednejše stranke nikdar ničesar. Mi vemo, da to, kar bi lahko naredili mi socialni demokrati, ne naredi meščanske stranke v javnih zastopih ničesar, če bi tudi kaj obljubile. Glasujemo pri ožjih volitvah navadno za tisto stranko, o kateri vemo, da nam more najmanj škodovati. To naredimo iz lastne volje in brez nikakega paktiranja. Ravno tako pa nima socialna demokracija navade, da bi hodila prosjčiti glasove h kateri si bodi meščanski stranki. Ker smo že tu pa povemo, da bi bil vsak korak, ki bi ga naredili slovenski narodnjaki pri slučajni ožji volitvi med nami in italijanskimi narodnjaki, ki bi ne bil v prilog socialni demokraciji, čisto navadno narodno izdajstvo. To vedo slovenski narodnjaki prav dobro. Ker pa govore o paktiranju, smo prisiljeni misliti, da imajo ves namen paktirati z italijanskimi narodnjaki s katerimi skušajo že delj časa spraviti se v ljubavno razmerje. Sicer je pa paktiranje proketo klavern namen volitev. In za tak rezultat ni vredno, da bi se človek trudil.

Dr. Rybař je tudi rekel, da dokler ni imelo delavstvo deželnozborske odnosno mestne volilne pravice, niso smatrali potrebnim postaviti v mestu svojih kandidatov. Dr. Rybař je pa pozabil povedati, da dokler niso imeli delavci volilne pravice, da niso slovenski narodnjaki ne v mestnem svetu, ne v deželnem zboru, ganili za delavstvo nikdar niti mezinca. Če je dr. Rybař pošten prijatelj delavstva, bi bil moral zastopati tudi do sedaj delavske interese. Mari pa misli, da ni smel, ker ga niso delavci izvolili. In če niso slovenski narodnjaki naredili za delavstvo v deželnem zboru ničesar do sedaj, kdo zagotovi delavstvu, da bodo naredili kaj v bodoče? Vprašanje, kdo je volil slovenske poslance do sedaj, je brezpomembno. V Trstu je že od nekdaj živel na tisoče slovenskih delavcev, teh se pa slovenski narodnjaki niso spomnili nikdar. Spomnijo se nanje sedaj,

ganih postane človek lahko popolnoma onemogel. Včasih je pa tudi smrt posledica slabo zdravljene kapavice. Ako pride strup kapavice v dotik z očesom, je nevarnost, da se oko popolnoma zgubi. Večina sleporojenih otrok, se imajo zahvaliti za svojo slepoto temu, da sta bila ali mož ali pa žena bolna od kapavice, ko sta skupaj izvršila svoj spolni nagon.

Za žensko je pa ta bolezen še hujša, njej povzroči naravnost ogromne posledice in celo smrt. Seveda je ženska pri tem največkrat nedolžna. One dobe bolezen po nedolžnem, saj vendar si ne morejo niti od daleč misliti, da so žrtve možke lahkomišljenosti. Gotovo je, da taka bolezen ne dè ženski nič dobrega niti v moralnem oziru. Navadno pa je ta bolezen, ki žensko zelo postara, ter jo naredi nezmožno za delo. Srečo imamo pa dandanes v tem, da smo s kirurgijo tako napredovali, da ako se jo zahteva ob pravem času, je mogoče, da se povrne ženi zdravje.

(Dalje prih.)

ko jih potrebujejo, sedaj, ko si je delavstvo ustanovilo svojo stranko in si zna svoje interese že samo varovati. Toda slovenski narodnjaki rabijo delavstvo v svoje politične namene in sedaj govore o proletarijatu. Toda kako znajo varovati interese delavstva, nam pove zadnja stavka težakov. Kdor se delavstvu ni izkazal prijatelja takrat, ko delavstvo ni imelo še nobenih pravic, ta naj se ne ozira nanje sedaj, ko si je delavstvo del svojih pravic samo izvojevalo. Tako neumno pa tudi ni slovensko delavstvo, da bi na vse večne čase delalo tlako slovenskim narodnjakom.

Gospod Rybař je govoril tudi o kostanjih in o žrjavici. Odgovor je lahak. Nam niso narodnjaki še nikdar jemali kostanja iz žrjavice. Pač pa naj se obrne Rybař za to kam drugam. Ako je slovenskim narodnjakom žal, da so bili in da so še vedno vladni in klerikalni slugi, naj se zahvalijo za to le sami sebi. Socialni demokratje niso imeli še nikdar potrebe slovenskih narodnjakov. Tisti slovenski delavci, ki so z italijanskimi delavci vred se bojevali za svoje interese, nimajo z gospodo v narodnem domu nič skupnega. Nimajo nič skupnega, in nočejo niti imeti. In prihodnje deželnozborske volitve bodo tudi pokazale, da se je število teh delavcev, ki so jemali nekdanj kostanj iz žrjavice za gospodo v narodnem domu zelo pomnožilo. Tako pomnožilo, da se boste tega števila zelo ustrašili.

Le ne vznemirjajte se gospodje zaradi kostanja. Nihče ne zahteva od vas, da bi hodili ponj v žrjavico za nas. Tega nečemo. Če so se pa nekdanj udeleževali tudi narodni delavci stavk, ki so jih prirejale naše organizacije, tedaj je bila to njih prokleta dolžnost. Saj so imeli od tega sami dobiček. Toda to se je godilo nekdanj, ko še narodnjaki niso naredili iz teh delavcev stavkokaze. Ako pa ne bodo več slovenski narodnjaki jemali kostanj iz žrjavice za vladno in klerikalce, potem bo to od njih na vsak način lepo in čedno.

Navsezadnje pa pride dr. Rybař in praša, kako moremo dokazati, da zastopamo delavstvo samo mi? S tem, gospod Rybař, da smo edina stranka na svetu, ki je naredila za delavstvo toliko kolikor ne bo naredil Rybař, če doživi Matuzalemsko starost. Mari je dr. Rybař zmožen dokazati, da zastopa delavstvo on? Kdaj se je še spomnil delavstva, ko je to potrebovalo pomoči. Kaj so naredili narodnjaki za delavstvo? Škodovali so mu. Milijoni delavstva, ki so v naši stranki, so nam dali pravico, da jih zastopamo. Vaše pa in vseh narodnih strank delo dokazuje, da zastopamo delavstvo samo mi. Naš program je naredilo delavstvo, za delavstvo. Naš cilj je cilj delavstva. Narodnjaško meščanskih strank delo, je potrdilo, da je socialna demokracija edina zastopnica delavstva in njegovih interesov. Pri nas je delavstvo cilj, pri vas je delavstvo sredstvo, ki ga hočete imeti v svojih rokah kot slepo orožje za svoje sebične namene. Pri nas je delavstvo nad vse, pri vas pa pod vsem.

To smo hoteli za danes povedati. Sicer pa imamo s slovenskimi narodnjaki še mille chosov za obračunati. Ampak volitve so še daleč in Rybař nam bo dovolil, da se za trenotek oddahnemo. Samo to bi ga naprosili, da nam pove, kdo mu je dal patent, da sme govoriti v imenu celega naroda. En kos naroda smo tudi mi, in v imenu tega pa nečemo da govorite. To uslugo nam bo Rybař gotovo naredil, kaj?.....

Domače stvari.

Društvo Ljudski oder v Trstu.

V soboto dne 14. t. m. predava v Delavskem domu ul. Boschetto 5. II. nad. sodr. dr. Anton Dermota o predmetu:

„Liberalizem v kulturi in umetnosti“.

Začetek predavanja ob 8. uri in pol zvečer.

Nihče naj ne manjka.

Narodnjaštvo v sami srajci se kaže v Gorici. Mogoče, da je še tudi drugod takšno narodnjaštvo kakor v Gorici, a ga je bržkone sram zahajati tako očitno na trg v sami srajci. V Gorici ga ni sram; misli celo, da je v paradi, kadar se kaže v sami srajci. V Gorici je namreč hōtel pri zlatem jeleuu. Že nekaj let je bil v slovenskih rokah. Obrtovalo je ondi več najemnikov, ki so pa odhajali iz Gorice z lažjo mošnjo in s težjim srcem, nego so prihajali. Pod kakšnimi pogoji se je hōtel vodil, — molčimo! Sedaj vodi to podjetje obernarodnjak Andrej Gabršček. — Pod

kakšnimi pogoji, — molčimo! Povejmo le, da je ta hōtel istočasno, ko je Andrej Slovan prevzel vodstvo, postal „narodno podjetje“. Restavracije v trg. obrt. domu ne vodi Gabršček; tudi ni še doslej postala „narodno podjetje“. Gostilno pri Petelinčku vodi odločen Slovenec, a ne Gabršček; tudi še ni postala doslej „narodno podjetje“. V „narodnem podjetju“ pri Jeleni imajo poleg rodoljubja in narodnjaštva nastavljeno tudi vino in druge pijače, da jih točijo; ono zastoj, to za denar. Za denar drugi ne pije, nego gostje. In če gostov nima, tudi „narodno podjetje“ ne more v denar spravljati vinskih zalog. Razume se, da v „narodnem podjetju“ mora največ konsumirati „narod“; ljudstvo se v Gorici potika po beznicah a la Marzini, kamor „naroda“ ni. Ampak „naroda“ je v Gorici zelo malo — namreč tistih, ki pravijo, da so „narod“. Najemnika je zaskrbelo: kaj če se „narodno podjetje“ ne bi rentiralo, vključu temu da se toči tam rodoljubje zastoj in vino za denar? Koncerti pomagajo. Naročil je koncert vojaške godbe za vsako soboto zvečer. In ti koncerti naj bi bili shajališče slovenskega narodnega občinstva v Gorici. Tako je pisala „Soča“ v reklamni notici. In na koncertih — kje je bilo narodno občinstvo? Doli v kotu za eno mizo. Po celi dolžini dvorane pa so šopirili nemški oficirji. Godba je igrala slabo. Novi kapelnik ni bil vzrok; bil je že preje pohvaljen po časopisih. Program morda? Oprostite, slovenskega ni bilo; samo nemški. Ampak vzlic temu, da so bili prisotni zgolj nemški in nemški oficirji v večini, sodimo opravičeno, da se slovensko narodno občinstvo na svojem zbirališču za mizo v kotu ni dalo oplasiti in ie govoreč slovenski častno vršilo svojo narodno dolžnost...

„Narodno podjetje“! Po občinah in župnijah se borijo za slovenske napise in pečatnike, v narodnem hōtelu pa za slovenske koncertne programe. Narodnjaštvo v sami srajci!

Izid volitev v Istri. Letošnje deželnozborske volitve v Istri so donesle socialni demokraciji novih uspehov. v III. volilnem okraju v Pulju je bil izvoljen naš sodrug dr. A. Ritossa. v VI. volilnem okraju, kjer je kandidiral tudi naš sodrug Jelčič, je dobil nad 700 glasov. V I. volilnem okraju je bila ožja volitev med ital. klerikalcem in naprednjakom. Socialni demokratje so glasovali za liberalca Apolonia, ki je bil tudi izvoljen. V vseh hrvatskih in slovenskem volilnem okraju so bili izvoljeni, kakor je bilo pričakovati, narodnjaki.

Deželnozborske volitve v Istri. V nedeljo je bila, kakor znano, v Istri volitev iz splošne kurije za deželni zbor. Izid je v hrvatsko-slovenskih volilnih okrajih tak, kakršen je bil pričakovati, kar se tiče kandidatov. Kdor pozna istrske razmere je moral vedeti, da morajo biti pri teh volitvah izvoljeni kandidati slogaškega „Političnega društva“. Ampak če se je v tem oziru izpolnilo pričakovanje, se ni v drugem. Med narodnjaškimi volilci ni bila senca tistega navdušenja kakor v prejšnjih časih in politični mešetarji so morali napeti vse moči, da so spravili na volišče število volilcev, ki oddale ne odgovarja njihovemu številu ob zadnjih deželnozborskih volitvah.

Kar se tiče jugoslovanske socialno-demokratske stranke, smo lahko popolnoma zadovoljni z uspehom. Ob prvem javnem nastopu je dobil naš kandidat 750 glasov, izmed katerih so jih pač ljubeznive komisije razglasile okrog 200 za neveljavne. Samo v puljski okolici so jih razveljavili 72; a prav tukaj so vsakogar presenetili socialistični glasovi. V puljski okolici je bilo za sodruga Jelčiča oddanih 405 glasov, brez tistih, ki so baje neveljavni, torej 333. To častno število je tembolj pomembno, ker je bil pritisk nasprotnikov naravnost neverjeten. Zlasti na Labinjščini je bil nezasičan škandal, kar so uganjali popi proti nam, ki se tudi v agitaciji nismo mogli dovolj razviti, ker nam je primanjkovalo sredstev na vseh koncih in krajih. Vendar smo popolnoma dosegli svoj namen. Socialno-demokratska misel je zanešena v marsikatero skrito vas, za katero se po svetu niti ne ve, da obstoji.

Čudne zgodbe so bile pa v narodnjaškem taboru. Ko so narodnjaki ustanovili „Narodno Delavsko Organizacijo“, so svojim zapeljanim članom obljubili, da jih bodo vpoštevali ob vsaki priliki. Ni torej čudo, da so zahtevali pri volitvah en okraj zase in sicer se jim je posebno prikupil šesti okraj. Gospodje od političnega društva so pa ostali gluhi in so postavili kandidature povsod po svoji volji. Med člani „N. D.

O.“ je nastal vsled tega pravi punt, kajti spoznavati so začeli vendar, da jih imajo narodnjaški gospodje le za štafazo. Situacija je postala za Laginjo in njegove ljudi tako kritična, da so morali razmišljati, kako bi potolažili razburjene duhove. Tedaj so se domislili prave predpustne burke: dovoliti „Narodni Delavski Organizaciji“, da kandidira — v Pulju, torej tam, kjer je absolutno izključen vspeh.

Italijanski nacionalisti so bili tako pametni, da rajši niso kandidirali, kakor da bi se bili šli blamirati. In res! dne 24. oktobra razglase na shodu v „Narodnem Domu“ Lačka Križa za kandidata. Križ se je skoraj jokalo veselja, da sme biti kandidat! Drugi dan objavi smešni „Omnibus“ fulminanten oklic: Kdor je Slovan, bo volil Lačka Križa; Križ bo rešil slovanstvo Pulja! Ampak — Križovo veselje je bilo zelo kratkotrajno in slovanstvo je prišlo kmalu zopet v staro nevarnost. Laginja in Križ sta nepravila račun brez krčmarja. Zjutraj je bil oklic v Omnibusu, a še tisti dan je izšel drug oklic, tiskan v Krmptičevi tiskarni (niti v Laginjevi ne!), oklic „Političnega društva za Istro“, ki poziva puljske Hrvate in Slovence, da naj se — vzdrže glasovanja in naj prepuste boj Italijanom. Razume se da so bili narodnjaki sedaj vsi zbegani. Prvič je Laginja prelomil v deželnem zboru zastavljeno besedo, drugič se je moral pokoriti Mandiću kot predsedniku „Političnega društva“. (Laginja ni niti odbornik; zakaj da ne, povemo ob drngi priliki). Moral je iti h Križu in ga prositi za božjo voljo. naj se odpove kandidaturi, ker je sicer zopet „sloga“ v nevarnosti. Križ je — hočeš, nočeš, moraš — ubogal in je odložil dvadnevno kandidaturo, ki ga je bila bolj osrečila kakor njegovo rojstvo. Tako se je izvršila otročja politična komedija s popolno blamažo Laginje, Križa in nesrečnih delavcev v „N. D. O.“. Tako se igrajo v Istri „izkušeni politiki“.

Laž in hinavščina. V zadnji števec „Zarje“ smo čitali, kako da je šel neki srednješolček (realec) najprej v kavarno, kjer je spil kavo, in šel potem k obhajilu. Pri obhajilu je pa spravil sv. hostjo v molitvenik in šel na to domov. „Zarja“ je bila radi tega zelo jezna in jokala, da se je tega dijaka premo kaznovalo vsled intervencije njegovega očeta. Pošten in idealen katoličan, bi se nad takim dejanjem razžalil, gospoda v klerikalnem taboru se pa ne razžali, marveč razjezi in iz svojega stališča — razumemo — popolnoma opravičeno. Taki dogodljaji so samo znamenja novih časov, kateri pa klerikalcem ne diše preveč. Jeze se pa tudi zaradi tega, ker se taki dogodki, da namreč spravljajo dijaki sv. hostje v molitvenik, gode zelo zelo pogostoma. Le žal, da ne pridejo vsi v javnost, kajti potem bi gospodje morda vendar le razumeli, da so temu sami krivi.

Kakšen pomen dajajo dijaki takemu — recimo — bogoskrunstvu, nam ni znano. Zdi se nam pa, da čutijo dijaki pregloboko hinavščino v katero se jih oklepa in v kateri se jih hoče pogrezniti. Mladino bi se moralo odganjati od laži in hinavščine. — Današnji šolski sistem pa sili to mladino v laž in v hinavščino in hoče celo, da se mladina svoje laži in svoje hinavščine zaveda. V šoli se pripoveduje dijakom, da nimajo sv. zakramenti nobene veljave, če se jih sprejme prisiljeno. Ampak dijaki so primorani te sv. zakramente sprejeti, proti svoji volji. Kdor jih noče sprejeti, tega izključijo iz šole. Nič ni vreden sv. zakrament, če se ga ne sprejme radovoljno, ampak če ga ne sprejmeš, si izključen iz šole.

Grda je hinavščina ampak moraš biti hinavec. Če nisi hinavec, če nočeš biti hinavec, tedaj moraš iz šole.

Tako se vzgaja ljudi in značaje v dvajsetem stoletju?!

Narodnjaška omika. V neko gostilno v ul. Romagna, je prišel naš sodr. Štokelj. Mirno se je vsedel in hotel izpiti svoj četrt vina. Nato je pa skočilo k njemu nekoliko pijanih narodnjaških pretepačev ter so ga začeli zasramovati z raznimi primki. Toda gospodje so se motili. Danes ni več tako kakor je bilo nekdanj, da ni nikjer nobenega socialista. Danes jih je toliko, da jih človek vidi kamor se obrne. Narodnjaki so mislili, da so vsi drugi, ki so bili v gostilni in so govorili slovenski, tudi slovenski narodnjaki. Toda bili so naši sodrugi in so Štokelja poznali. Prijeli so narodnjaške razgrajace pod pazduho in jih spravili lepo in mirno na cesto. Tako naj se vedno odgovori učencem iz ulice Lavatoio.

Veselica v Sv. Križu, ki so jo priredili tržaški sodrugi in prid „Lavoratorija“ je izpadla najimenitnejše. Odbor nam naznanja, da niso bili še dvignjeni dobitki sledečih št. 573, 1825, 1737, 659, 1022, 663, 1489, 687, 886, 760, 971, 959, 1002, 851, 269, 250, 1007, 431, 1759, 599, 1482, 562.

Odbor se tem potom zahvaljuje vsem onim, ki so pripomogli da je veselica čim lepše izpadla.

Veselica lesnih delavcev. V nedeljo dne 8. t. m. priredi skupina lesnih delavcev v Trstu svojo letno veselico z godbo, in dramatično predstavo. Po predstavi sledi ples. Začetek veselice ob 8. uri zvečer. Vstopnina 40 vin. za osebo.

Načrt zavarovanja za starost in onemoglost kakor tudi zakon proti pijančenju, je predložila vlada državnemu zboru. O obeh spregovorimo v prihodnji števec.

Na nižjeavstrijskem so bile tudi deželnozborske volitve in so dobili v splošni kuriji socialni demokratje pet poslancev. Vendar napredek.

Češki narodni delavci na Dunaju so denuncirali tam naše češke sodruge radi — protimilitarizma. Posledica tega je, da je vlada pod pritiskom zmage pijanih „krščanskih“ socialistov začela razpuščati našim sodrugom izobraževalna društva in pleniti njihovo premoženje.

Vaclav Klofač je bil edini v stranki čeških narodnih delavcev, ki se je postavil proti demonstracijam in rotli „brate“, naj bodo mirni. Njegovi „bratje“ pa ga niso ubogali, marveč so se proti Klofaču postavili za demonstracije. Beležimo to vest, ker je zanimiva za spoznanje, koliko ugleda uživa v lastni stranki Klofač, ktere ga so naši tržaški narodni delavci začeli častiti kot kakega pol-boga.

Praške demonstracije. Kakor poročajo nastal je v Pragi mir, vsaj začasno. Narodni delavci in radikali na češki strani in nemški burši so se za enkrat izkravazirali. Tako je odstranjena nevarnost — prekega sode in še hujših političnih posledic za nemške narode in za delavske sloje sploh. Vse češke stranke razum imenovanih — v prvi vrsti seveda socialnih demokratje so se postavili proti izgredom, ki niso imeli prav nobene koristi za češko narodno stvar, in so bili le opetno izgnani po nemškem meščanstvu.

Za militarizem žrtvujejo meščanski politiki vse, četudi se o slavnostnih prilikah pridružejo, da bodo vladi pokazali zobe. Ni razlike med njimi, naj so liberalci, klerikali, agrarci, vsi so jednaki. Le en primer: V tekočem zasedanju delegacij sta glasovala za vojni proračun češka delegata liberalca Kramář in agrarce Stanek z izgovorom na važno situacijo monarhije. Takó sta nadaljevala „opozicijo“ proti vladi, pričeto po demisiji čeških ministrov Fiedlerja in Praška. Naš Šusteršič je izjavil, da bi moral z ozirom na ljubljanske dogodke biti proti proračunu, vendar bo — glasoval zanj.

DOPISI.

GORIŠKO.

Gorica. Javen ljudski shod

se vrši v Gorici v nedeljo dne 8. t. m. ob 3. uri popoldne v prostorih Avgusta Tominceva ulica Montecucco. Predaval bode sodr. dr. Hinko Tuma o socialnodemokratski organizaciji na Goriškem in o političnem položaju na deželi.

Vse goriške sodruge in somišljenike vabimo, da se udeleže tega shoda v velikem številu.

Krajna politična organizacija v Gorici ponovno naznanja, da ima krajni odbor vsako nedeljo ob 10-ih dopoldne v društvenih prostorih v Via Teatro števec. 20. I. nadstropje redne tedenske sestanke, da društveni tajnik vpisava pristopajoče društvene člane in pobira tedenski strankarski davek. Vsakokrat ob 10½ dopoldne sledi predavanje. Da se krajna politična organizacija v Gorici kot središče dežele v najkrajšem času povzdigne do one moči, kakor ji gre, se vabi vse prijatelje socialnodemokratske ideje, da se oglašijo za pristop ter da agitirajo med svojimi znanci in prijatelji, da jih uvedejo v politično organizacijo.

Mladinska organizacija v Gorici. V soboto dne 7. t. m. ob 6. uri zvečer bo predaval sodr. dr. Henrik Tuma v društvenih prostorih ul. Teatro št. 20 za mladinsko organizacijo.

Sovodnje. Javen ljudski shod se vrši pri nas v nedeljo dne 8. t. m. ob 3. uri popoldne v prostorih Josipa Koder-maca. Predaval bo dr. Anton Dermota o temeljnih načelih socialnodemokratske stranke.

Sodruzi in somišljeniki so vabljeni, da se udeležijo tega shoda v velikem številu.

Podgora. K poročilu veselice, ki jo je priredilo „Delavsko podporno, izobraževalno društvo v Podgori“ in o katerej smo poročali v pretečeni št. našega lista, smo naprošeni dodati še sledeče: Odbor društva se toplo zahvaljuje vsem sodrugom in prijateljem, ki so se naše veselice udeležili. Posebej se zahvaljuje sodrugu dr. Tumi, A. Slamič, J. Kocijančič, krčmarju S. Furlanu, F. Bizaj in sodrugom iz Ločnika za preplačilo pri veselici in za dar društvu. Zahvaljuje se tudi gosp. učitelju F. Turk-u za njegov trud pri veselici, ki je mnogo pripomogel, da je veselica tako lepo izpadla. Želeti bi bilo, da bi se sodruzi in prijatelji tudi v bodoče tako spominjali na naše prireditve.

Mi pa priporočamo vsem sodrugom, somišljenikom in prijateljem izobrazbe, da pristopijo temu našemu društvu. Čim več nas bo, tem več bomo imeli na razpolago izobraževalnih sredstev.

Nesreča na delu. V ponedeljek dne 2. t. m. se je razširila v Podgori okoli poldne vest, da je neki voznik tuk. papirnice padel iz voza tako nesrečno, da se je pri padcu ubil. Nesreča se je bila res zgodila na poti proti Ločniku. Na mestu nesreče se je zbralo takoj vse polno ljudstva. Iz vseh krajev so prišli njegovi tovariši in prijatelji, samo od tam, kjer je delavec služil, samo od papirnice ni bilo nobenega, ki bi bil prišel izraziti svoje sožalje nad izgubljenim delavcem. Prišel je na lice mesta občinski obhodnik, ki je sam hitel po voznika in občinskega redarja. Pozneje je prihitel iz papirnice nadzornik, ki pa ni mogel spregovoriti niti besede od žalosti nad najboljšem izgubljenim delavcem. Od vodstva papirnice ni bilo nobenega. Kaj mar klerikalnemu vodstvu nad izgubo delavca. Mrtev je in oni ga ne rabijo več. Toda bi ne bilo slabo, da bi bil kdo prišel pogledat, kako je najboljši delavec zgubil pri delu svoje življenje. Morda bi se bilo tej meščanski družbi nekoliko omečalo srce, da bi v bodoče nekoliko boljše ravnali s svojimi delavci, ki so sedaj pravi sužnji.

Rajni Viktor je bil vsem priljubljen vsem je bil zvest prijatelj. Rad je imel in ljubil je svoje tovariše pri delu. Bil je tudi dober družinski oče. Zapustil je sedaj starše in ženo s štirimi otročiči.

Družini in ostalim sorodnikom izražamo tem potom naše sožalje in sožalje krajne organizacije jugoslov. soc. dem. stranke v Podgori.

Nabrežina. Zaradi higijene smo prisiljeni zopet poročati nekaj o naši klavnici, kar ni v čast našemu starešinstvu. Pretečeni petek in soboto po noči so čistili pri klavnici prostore kamor spravljajo odpadke, se odteka kri in tudi — kakor znano — teleta. Vse take le reči so pa vozili iz luže prav skoz vas. Iz vozov pa so taki odpadki zopet se zgubljali po vaških ulicah. Zaradi tega je bila naša vas dva dni popolnoma okužena tega smradu. Oni, ki stanujejo ob ulicah, koder so te odpadke prevažali, niso smeli ne mogli otvoriti niti hišnih oken. Tako skrbi naše županstvo za higijeno. Ampak, da bo javnost vedela, zakaj da se naše županstvo za te reči nič ne briga, je treba stvar pojasniti.

Čistiti prostore odpadkov naše klavnice, je prevzel — za lepo plačilo seveda — v svojo privatno režijo naš dični g. župan Caharija. Take stvari se dogajajo samo pri nas. Po postavi ne sme noben župan ne starešina vzeti v najem od občine nobenega dela. Zaradi tega nimajo naši občinski očetje nobene korajže povedati županu v obraz kar mu gre. Naši občinski možje se boje zelo našega gospoda župana in podjetnika Caharije. Ker se je pa župan vendar le zbal, da bi o tem kaj zinil naš I. podžupan, ga je poslal župan na neko komisijo, kjer je dobil pod nos nekaj tacega »šnopsa«, da mu potem vse skupaj ni nič več dobro dišalo. (O tem spregovorimo več prihodnjič). Toda stvar o smradu, ki je vladal po Nabrežini v omenjenih dneh ni še končala, ker so vso zadevo tuk. prebivalci menda naznanili okrajnemu glavar-

stvu. To je dobro. Našemu županu bo treba menda enkrat za vselej pokazati, da je ljudsko blagostanje in higijena nad njegovimi dobički in podučili ga bomo, kako se ima ravnati kot župan in kot občinski podjetnik, kako bi morala občina ravnati pri klavnici in s tistimi trgovci, ki vbivajo doma živino. Tega menda naši občinski očetje ne vedo. Upamo si celo trditi, da sedanji občinski svet ne ve ničesar o nekih pravih občinskih klavnici, ki jih je županstvo izdelalo in namestništvo potrdilo leta 1900. Zato bomo v prih. št. objavili glavne točke teh pravil, da opozorimo občanarje in občinske nestavljence o svojih dolžnostih.

Franc Gulič klesar v Nabrežini, bivši predsednik bivšega klerikalnega strokovnega društva, naznanja, da kdor je bil plačal vstopnino in tedenske prispevke v to klerikalno društvo, naj se obrne do njega kjer dobi vsak povrnjen svoj prispevani denar. (Gosp. Čargo, se je tedaj vendarle spomnil da denar ni njegov. Op. ur.)

Šempolaj. Javen ljudski shod je priredila pri nas Krajna Politična Organizacija v Nabrežini v pretečeni nedeljo ob pol peti uri popoldne. Predaval je sodrug dr. Henrik Tuma o političnem položaju. Nakratko je povdarjal bistveni pojem klerikalne, liberalne in socialnodemokratske stranke. Navajal je, da je po uradni statistiki na Goriškem 90% delavstva in malega posestnika, ki imata enak cilj in enakega sovražnika. Delavec in mali posestnik imata kot glavnega sovražnika veleposestnika, veleindustrijalca in veletrgovca. Veletrgovci draži živila na škodo konsumenta in niža ceno pridelkov na škodo malega posestnika. Le v direktno zvezo producenta in konsumenta se pride do tega, da se določi prava cena živil. Sovražnik delavca in malega posestnika je veleindustrija, katera niža mezo delavstva, torej slabi konsumenta in vsled tega niža konsum in niža ceno živil. V družbi z velikim trgovcem torej tlači delavca in malega posestnika. Kakor skupnoga sovražnika, imata delavec in mali posestnik tudi skupen cilj, t. j. priboritev enakih pravic in enakega načina življenja. Plodove zemlje vživa sedaj veliki kapitalist, ali že, veleposestnik, veleindustrijalec ali veletrgovci. 90% ljudske mase na Goriškem pa ima komaj od rok do ust. Zaradi tega mora goriško ljudstvo postati demokratično in zahtevati splošno in enako volilno pravico za vse zastope, da pride do prave ljudske vlade, in zahtevati mora to združeno z delavstvom. Ekonomično pa se mora organizirati v družbi z delavstvom tako, da delavstvo ustanavlja konsumna društva, kmetje pa gospodarske zadruge, tako da kmeči pridelki naravnost pribijajo do konsumenta.

Položaj v deželni zboru kaže, da klerikalna in liberalna stranka nista na delu za ljudstvo, kar je tudi naravno. Zastopniki slovenski so iz stanov, katerim splošni ljudski blagor sploh ne more iti do srca, marveč se potegajo za stanove, ki so jih poslali v deželni zbor, največ pa se potegajo za lastne pozicije. Goriške posestnike zastopajo sami veleposestniki. Delavec nima nobenega zastopnika. Zato tudi delo poslancev odgovarja namenu. Glavno delo je boj za odborniška mesta. Zato je deželni zbor pokazal žalostno komedijo, da hoče vsaka od štirih strank imeti svojega odbornika, če ne pa deželni zbor razžene. Utegne priti torej do tega, da se vlada izogne celi komediji s tem, da pušča deželni zbor zapreti in pustiti delati stari deželni odbor, dokler se gospodje deželni poslanci med seboj ne pogovore za odborniška mesta. Dežela je vsled neinteligentnega gospodarstva zadnjih šest let in odvinosti klerikalnih poslancev od drž. glavarja Dr. Payerja zagospodarila precej milijonov in so davki tako visoki, da jih je težko višati. Četudi deželni zbor pride do delovanja, pridejo agrarni poslanci do položaja, da bodo morali višati zemljiški davek. Pravi davek, ki tare delavca, t. j. užitina je itak prišel do skrajne mere.

Končno je podvarjal govornik, da naj se goriški mali kmet otrese predsodkov, ki mu jih vsiljuje duhovščina in meščanstvo, da v družbi z delavcem ustanovi krepke politične organizacije, po katerih pride šele goriško ljudstvo do lastnega gospodarstva.

Predsednik shoda, sodrug Mozetič je je pozval končno navzoče sodruge in prijatelje socialnodemokratske stranke, da se združijo na zaupen shod ter konstituirajo politično organizacijo v Šempolaju. V zaupnem shodu se je izbral pripravljalni odbor 6 članov, ki imajo nalog, da izberejo v kraju zanesljive pristaše socialno-

demokratske stranke ter, da se v najkrajšem času skliče zaupen shod, da se izvolijo krajni odbor ter izvede krajna politična organizacija.

ISTRA.

Pula. Za izborni fond jugoslov. soc. dem. stranke darovali su slededeči: Okretić A. sabrao K 2'30, Bosomić sabrao 1'30, Rudež A. darovao 10'—, Haramina 1'—, Leskovac 10'—, Zlobec 2'—, Dojčić K. 1'—, Jerašek sabrao 6'—, drugovi u Opatici 3'— Dojčić 1'—, Petejan sabrao —50, Smolec 2'—, Lesković sabrao 2'—, Pogacnik 1'—, Veldižić Petar sabrao na Rijeci 2'50, Derenčinović 2'50. Danas iskazano K 52'80. Prije K 116'02. Ukupno K 169'82.

Radničko prosvjetno društvo u Puli. U nedjelju dne 8. ovog mjeseca sastastace se u društvenim prostorijama u Arco Romanu prva redovita glavne skupština radničkog prosvjetnog društva u Puli, sa ovim dnevnim redom: 1.) Izvješće odbora. 2.) Društveno djelovanje u god. 1909. 3.) Izbor novoga odbora i pojedinih odjela. 4.) Eventualia. Članovima preporučamo, da u što većem broju prisustvuju toj važnoj skupštini.

Zabnu obiteljku večer priredi će isto društvo dne 8. ov. mj. u 8 sati naveč. prigodom godišnjice svojeg opstanka sa slededećim rasporedom: Koncert, šaljiva pošta, šaljiva tombola, svečano slovo i ples. Ne treba da posebice naglašujemo, da će se pobrinuti za to, da se prijatelji našeg društva što ljepše pozabave. *Ulažnina se ne plaća.* Društveni se odbor ovijem putem obraća na vse prijatelje kulture, da nam pomognu kojimgod načinom oko povećanja društvene knjižnice. Zato će se i na zabavi primati dobrovoljni prinosi.

Lokalnu konferencu sazivlje za dan 15 novembar lokalna organizacija jugoslov. soc. dem. stranke u Puli u Arco Romano sa ovim dnevnim redom: 1.) Izvjestaj. 2.) Reorganizacija lokalne organizacije. 3.) Izbor odbora. 4.) Eventualia. Na tu konferencu imadu pristup samo one osobe, koje sa legitimacijom mogu iskazati, da plaćaju stranački poroz. Pošetak u 3 sata po podne.

Tko je izdajica naroda? Ako ima koga na tom svijetu tko je zaista »hudo-ban« onda on to vodje slovenskih i hrvatskih patriota. Nije nužno, da još posebice spomenemo, da su kraj svoje »hudo-bnosti« još neograničeno blesasti, pa znače svatko, da baš nije osobito ugodno imati posla sa takvim ljudima. Vsi se mi naime još vrlo dobro sjećamo, u kakovu su dreku i jank udarili slovensko-hrvatski patrioti, da smo mi izdali narod i to tada, kad su talijanski socialni demokrati glasovali u Puli za Rizzi-a. Sad bi pak želeli, da nam svi pametni i nepristrani ljudi reknu, dali je to narodno, da slavenski patrioti glasuju za talijanskog klerikalca već kod prvog glasovanja.

Pitamo to radi toga, jer su po krčanskim otocima i rovinjskoj okolici slavenski patrioti glasovali za talijanske klerikalce. Imedju glasanja talijanskih drugova i hrvatskih patriota ima ipak mrven razlike. Ako glasuju talijanski drugovi za talijanskog liberala, to je isključivo njihova stvar, kod koje hrvatski zivalj nema nikakova udjela, jer to ne spada u djelokrug slavenskog naroda. A opet je posve druga stvar, kad hrvatski patrioti glasuju za talijanskog klerikala. Kod te mešetarije i te kako je interesiran slavenski narod, jer s tim da glasuju za narodnog dindušmana (a za stalno ih većih nema od tal. kler.) škode svome narodu i jasnijeg dokaza za izdaju ne može ni da bude. Koliko »Edinost« toliko »Omnibus« već nebrojeno puta pisaše, da tal. kler. baš toliko dušmani slavenstva koliko i tal. liberali! Sad su pa eto sami naši patrijoti podupirali te narodne neprijatelje i još pri tom plaću što su na mjesto tal. klerikala izabrali tal. liberali. A šta bi tek rekli naši vajni patrioti, da smo mi to počinili. Kokodakali bi isto onako glupavo i blesasto kao i do sade. Sve ovo ne napisasmo u tu svrhu, da im predbacujemo izdaju naroda — ta to je mogov svaki isle osoljen čovjek već i sam uvidjeti. — Napisasmo to najviše radi toga, da im nuzgredice opet spomenemo da čemo i mi oteke kao i dosada glasovati za onog koji nam se prama prilikom vidi najgodnijim i za onoga za kojega budemo mi htjeli, te da nam ni u buduće ni najmanje smetah njihove klevete i bluvotine. Ta učinil mi što mu drago od njih možemo dobiti. — Od vola komad mesa.

Čitajte „Delavski List“.

Kmečka delavska zadruga v Dobravljah

V lepi Vipavski dolini, tam kjer je bilo ljudstvo od nekdanj najbolj napredno, se je ustanovila poleti 1908 gospodarska zadruga pod načelom: »Združi se mali kmet in delavec, da se s samopomočjo otreseš zlorabe klerikalne in liberalne politike«. V zadruzi, dasi je zgolj gospodarskega značaja, so zvezani pristaši — socialnodemokratske, agrarne in napredne stranke, in menda se je pridružil še kak klerikalec. Zadruga ima namen skupljati vinski pridelek in ga odprodajati naravnost konsumentom. — Zadruga ima baje na razpolaganje od letošnjega jesenskega pridelka okoli 10.000 hl vina.

Socialnodemokratska stranka mora gotovo z zadovoljstvom konstatirati pojav v gospodarskem življenju goriških posestnikov, ki stremi po samostojnosti in se hoče otresti zlorabe po veliki trgovini.

Zadružništvo se je rodilo med angleškimi delavci, ko so se jeli gibati proti izkoriščanju velike industrije in velike trgovine. In še danes je angleško zadružništvo, četudi ne v okvirju politične organizacije socialnodemokratske stranke, pa očitno kot delavska organizacija najbolj razvito med vsemi državami. Angleške delavske zadruge po svojih zvezah predstavljajo ogromne kapitale. Tako je imela v preteklem letu prva zveza angleških delavskih zadrug skoraj 800 milijonov kron letnega prometa. Četudi je zadružništvo lepo razvito v Belgiji, na Danskem in v Nemčiji, se to gibanje niti primerjati ne da z gibanjem na Angleškem, kjer je skoraj petina prebivalstva gospodarsko združena, tako da delavstvo samo vse potrebe pokriva s svojimi izdelki da delavec kolon in mali posestnik dobiva v zadruzi vse, kar potrebuje za hrano, obleko in stanovanje.

Zadružništva se je polastila pozneje nemška meščanska stranka po inicijativi Schulze-Delitzche, no, zgrešila je prvotno misel zadružništva. Schulze-Delitzschevo zadružništvo se loči od socialnodemokratskega s tem, da družji meščanske sloje pod kapitalističnim načelom: kapital naj se po zadruzah razvija neomejeno in naj opravlja vse tiste funkcije, kakor kapital zasebnikov. Zaradi razvoja zadružništva po takim liberalnim načelom se je diskreditiralo zadružništvo med delavstvom in v socialnodemokratski stranki, da je skoraj do današnjega časa odklanjalo ustanavljanje in vzdrževanje zadrug razun konsumnih društev in to v krajih, kjer je delavstvo po fabrikah skupljeno v velikem številu. Razvoj konsumnih društev in vzgled razvoja zadružništva na Danskem, Belgijskem in na Angleškem pa je sedaj že mogočno nemško socialnodemokratsko stranko poučil, da je treba zavzemati pri gospodarskem gibanju drugo stališče in uvesti v polno veljavo zadružništvo, četudi mora biti povsodi prva opora konsumno društvo.

V tem pa tudi tiči prava rešitev agrarnega vprašanja in združitev delavstva in malega kmečkega posestnika v eno samo, najprej gospodarsko in neposredno za tem v politično stranko. Skupni izkoriščevalci delavca in malega posestnika so velika industrija, velika trgovina in veliko posestvo. Malemu kmečkemu posestniku in kolonu gre za to, da se veliko posestvo razdrobi in zemlja porazdeli, da se vstvariijo taki zakoni, ki preprečujejo tvoritev velikega posestva in ki omogočajo sistematično porazdeljevanje velikega posestva. Mali kmečki posestnik se mora družiti proti veliki trgovini, ki mu odnaša od leta do leta največji del plodov njegovega trudpunega dela, katera mu posebno v bogatih letih z vsjo brezobzirnostjo in neusmiljenostjo odnaša ves obilni dobiček, ki bi mu ga zemlja dala. Mora se braniti veliki industriji, ki izkorišča milijone in milijone delavstva, da ne more povziti toliko in zdravih živil kolikor potrebuje za življenje in ne more odjemati od malega posestnika blaga po pristni ceni. In istega izkoriščevalca ima pred seboj delavstvo: veliko industrijo, ki po svoji premoči stiska delavca in mu daje zaslužka toliko da komaj skrbi za vsakdanje življenje; veliko trgovino, ki mu draži za zdravje potrebna živila, draži tako, da jih mora preplačati po dvakrat in večkrat; veleposestvo, katero stiska kmečkega delavca in kolona po eni strani, pa viša ceno najpotrebnejših živil, da imetelji velikih posestev v razkošnem življenju trosijo dobiček žuljev kmečkega kolona in dobiček iz pridelkov, ki jih mora preplačati največji konsument, t. j. delavec.

Proti temu skupnemu sovražniku se morata družiti delavec in kmet. Le v tem je spas enega in drugega, le v skupni

zvezi je gotova zmaga. Organizacija konsuma vsega delavstva, torej konsuma največjega dela prebivalstva po eni strani in organizacija dela malega kmečkega posestnika, da svoje pridelke naravnost oddaja konsumentu, — v tem je neobhodna in naravna zveza delajočega človeštva. Vsi spori med delavcem in kmetom radi agrarnega vprašanja so smešni in malenkostni pred idejo, da je le potom skupnega združnega dela osigurana vlada delavcu in kmetu, ki po svojem delu dviga plodove iz zemlje za razvoj in napredek človeštva. S temi mislimi pozdvijamo prvo kmečko zadrugo na Vipaskem.

Socijalnodemokratska stranka na Goriškem, ki reprezentira danes vsled neugodnih gospodarskih razmer le malo število prebivalstva, ne more s svojega nesigurnega stališča misliti na to, da bi smatralo to prvo kmečko-delavsko zadrugo na organizem politične organizacije socijalnodemokratske stranke. Mora stati ob strani, dokler se delavstvo samo ne organizira in dokler ne organizira gospodarsko svoje konsumne sile, ne najde potrebnih stikov z višjimi organizacijami.

Težko je podjetje, katero so vzeli prosti kmečki delavci v Vipaski dolini nase. Brez denarne opore, nerazumevani od političnih stank so začeli, skoraj bi rekli obupen boj proti veliki trgovini, in vendar v žilavosti in požrtvovalnosti zdrženih posestnikov, in delavcev vidimo prvo znamenje boljše bodočnosti!

Dr. H. T.

Izdajatelj in odgovorni urednik VINKO KERMOLJ.
Tiska. TISKARNA MODERNA M. Susmel & Comp.
ulica della Zonta 8.

JOSIP ZLOBEC

priporoča svojo

pekarno in prodajalno jestvin

v kateri ima na razpolago raznovrstne jestvine po najnižjih cenah; posebno priporoča svojo moko iz prvih avstro-ogerskih mlinov.

Pulj - via Lissa št. 34 - Pulj

Na razpolago vedno pripravljena peč (izvzemši nedelje in praznike) za privatno pečivo.

Delavci! podpirajte delavca tovariša.

Slovenci in Čehi v Trstu in na Primorskem.

Pozor!

Potrebuje srajce, spodnje hlače otroške obleke, obleke za gospice in gospe in razne druge domače obleke?

Pišite na podpisano trdko rokodelnega tkanega platnenega in volnenega blaga

78 ct. široko 25 m. stane 10 kron

» » 50 » » 20 » franko!

Trpežno Pozor! Raznobarvno!

Zahtevajte vzorce!

Marie Černá,

Ručni tkalcovna, Nový Hrádek
u Nov. Města n. M., Čechy.

Gostilna „Alla Lealtà“

ANTON SAITZ

ulica delle Acque

Vina najfinejša, domača kuhinja

Družinske zabave.

UMETNI

FOTOGRAFIČNI ATELJE

pri sv. Jakobu

ulica Rivo št. 42 (pritličje)

TRST.

Izvršuje vsako fotografično delo kakor tudi razglede posnetke, notranjost lokalov, porcelanaste, plošče za spomenika, itd. itd.

POSEBNOST

POVEČANJE VSAKATERE FOTOGRAFIJE.

Radl udobnosti P. N. naročnikov sprejema naročbe in jih izvršuje na doma ali zunaj mesta.

Gostilna „Casa del Popolo“

(Zadružna delavska gostilna)

Trst, ul. S. Lazzaro in ul. S. Caterina

Domača kuhinja vedno dobro preskrbljena.

— Cene zmerne. —

Shajališče zunanjih sodrugov.

13

kron samo stane popolna moška obleka edino v zalogi zgotovljenega blaga

V. DOBAUSCHEK — TRST, ul. Giosuè Carducci št. 11.

PO ZELO NIZKIH CENAH se dobi tudi raznobarvne in črne moške in deške obleke kakor tudi kostume za otroke. Dobi se tudi svršnike, kratke zimske jope, jopiče in hlače. Plave obleke za kovače in mehanikarje. Klobuke in kape, perilo in ovratnice, sploh vsakojaka moška oblačila.

Izgotavlja se obleke po naročilu. Govori se slovenski.

FRATELLI PAGANI

TRST. Ulica Acquedotto št. 6.

Velika zbirka igrač, okraskov, parfumarij, mila, ovratnikov, zapestnikov,

kravat, i. t. d.

KAVARNA UNIONE

= TRST =

Ulica Caserma

= in ulica =

Torre Bianca.

Napitnina je odpravljena.

Velika zbirka političnih in leposlovnih revij

in časnikov v vseh jezikih.

Tovarna pnevmatikov „Antiderapant“

iz usnja in gumija obloženih z jeklenimi žebli patentovanega zistema A. GARÇONNET & R. VEZIEL 11 Rue de Paris, Clichy (Seine). Posebne poprave „Antiderapant-ov pnevmatikov“ in sapnih črev vsake znamke.

Delo natančno in zajamčeno.

Podružnica v Trstu ulica S. Lazzaro številka 16.

KAROL GERBEC

BRIVEC v ulici delle Acque št. 17.

Enotni mesečni tarif. Šterilna svetilka Long. Zbirka parfumarij in mila.

Slovani! Podpirajte edino Slovani!

Slovansko knjigarno in papirnico

Josipa Gorenjca, Trst, ul. Valdirivo 40

Kmečka delavska gospodarska zadruga

v Dobravljah na Goriškem

Registrovana zadruga z omejeno zavezo.

Pred kratkim ustanovljena

Na razpolago ima 10.000 hl. vina (mošta) združenih kmetov iz najboljših vinogradnih krajev, kakor: Brje, Skrilje, Dobravlje, Kamnje in drugih

bližnjih vasi.

LASTNE KLETI

Priporoča se cenjenim konsumentom, zadrugam, trgovcem in gostilničarjem po Goriškem, Kranjskem

Koroškem v Trstu in drugod.

Postrežba točna in prava. Cene zmerne.

ZADRUŽNO VODSTVO.

PEKARNA IN SLADČIČARNA

Dominik Milanič

TRST, ul. della Guardia št. 24.

Kruh vedno svež I. vrste konfekcijoniran večkrat na dan potom lastnega higijeničnega sistema.

VELIKA ZALOGA

Likerjev v steklenicah.

ČESKO perje za postelje po zelo nizkih cenah.

5 Kilo: Novo perje skubeno K. 9.60; boljše vrste K. 12. Belo mehko prsno perje skubeno K. 18, K. 24. Snežnobelo mehko prsno perje, skubeno K. 30, K. 36. Pošilja se franko po povzetju. — V slučaju, da bi se hotelo vrniti ali pa zamenjati se prevzame ako dotičnik povrne vozne stroške.

BENEDIKT SACHSEL, Lobes 182 pri Plznu na Českem.